

Өн сөрмилмэ вэ уундуузмэ төлбөлөрүндөн олан Руфулла Ахундов илк дөфө Виринчи Балы реални мектебинде дөрсө дөдүйим заманларда, тахминөн 1910—11-чи иллөрдө көрүшүм. Назарима чох сакит вэ гардишмөз дөбөн бу төлбө аз заман ичорисинде бүтүн шакирдлорин, муаллимлорин дөрүн мөһөббәтини газанды, өзүнү һамыя севдирди.

башга ушагара верин,—деди вэ еринэ отурду.

Мән оуну тәбиятини, нәфсини бөйүлдүйүнү билдийин үчүн ирар өтдим. Чүнки о һагитогән агыр везийәтдә яшайлир, хиксәси йох иди. Эле бу вәхт оуну көзләрини ашардығыни көрдүм. Беле бир көмөклиги о илзәти-һафсиһә сығшырда биамирди. Анчаг бу һадисәләр сонра оуну адыны мадди көмөк олуначаг касыб төлбөлөр сырасындан чыхарды.

Руфулла алтыңчы сивфин иктөһанларын вериб гуртарымшды. Бир күн артырмадан кечиркән мөнн гаршылайыб сазам верди. Алтыңчы асас синфи битирмәси мунасибәтлә ону тәбрик өтдим. Руфулла төшәкүрт өтди, сонра көзләрини ерә тикәрәк:

— Муаллим, тәссүфф ки, тәһсилни давам өтдирә билмәйчөйөм, аилә вәзйәһәтимиз чох агырдыр,—деди.

— Аталар шурасы вэ мән өзүм сәнә көмәклик әдәрия, оху, мектеби гуртар,—дөбө нә гәдәр ирар вэ тәһкид өтдирсә разы олмады. Чох пешман олдум. Ганадындан аралымш гуш киши голларым аныма хүшдү. Әмәк сәрф өтдийим, севдийим, һәр шейдән әввал кәләчәһинә пиландыгым агылымы бир төлбәм мектеби төрк әдирди..

— Бәс нә әдәкәсэн?—дөбә сорушдүм.

— Оручваларын мөтбәсиндә чалыша чагам,—деди.

Бу поляд ирадәли кәнчи фикриндон дөндөрмәк мүмкүн олмадығыны билдийим үчүн ова дөдим.

— Руфулла, һәят ән бөйүк мектебдир. Индики мектеби атырсан, билдийини, һәятә тәүрүбөни артыр. Сәнә бу сәһийәдә галмаг олмаз.

Руфулла Ахундов ичә зөвгә малик, әдәбийәти дөриндән бәша дүшөн вэ ону гиймәтләндирән хадимләримиздән иди. Оуну өтди сляси вәзифәләрдә, истерсә «Иниглаб вә мәхәһийәт» журналынын редактору, СССР Эмләр Академиясынын Азәрбайчан филиалынын ребири олдугу заман ашардығы ичтәмин хидмәтләри һеч бир һәгини вәтәндәш унуа билмәз.

Руфулла Ахундов Азәрбайчан совет инжыларына хүсус әһтирамла янашар, онлара бөйүк гайгы кәстәрәрди. Онлардан бири дә мән идим. Мән өмрүм бөкә бу вәчиб төләбәһин мәнә гаршы олан гайгыкешәлийини унуа билмәрәм. О, мәнни һәмишә чәтин вәхтләрымдә көмәһимә кәлән, мәнн һәм муаллим, һәм дә азычы киши ишә руһәздирән дөвәт ишчәләриндән олмушдур.

1930-чу илләрдә Азәрбайчанда кечирилә мөдәни тәдбирларин демәк олар һамысына Руфулла Ахундов рәһбәрлик әхдирди. Бу дөврдәки фәәлийәтмиздә дә оуну ады илз бағлы олан бир чох һадисәләр вәрдыр. Даһн фарс шаири Фирдәвсияни мән иллик рәбиләй мунасибәтидә чәп олунан «Шаһнамә» китабында «Мәздәк» дәстәһыни мән Руфулланын төвсәйисилә торчүмә өтдим.

Руфулла Ахундов фәрс дилини чох көвәз билдирди. Торчүмәләри өзү охуь

лохларды. Бир дөфә Фирдәвсиядән бәһән-мәдийи бир торчүмәни редактә үчүн мәнә верди. һәгингәтән о гәләр дә ахшы олман бу торчүмәни мән тәздән илзәйиб кери гайтардым. Руфулла бир нәчә күн сонра рәстәздыгымизә заман торчүмәдән разы галдығыны билдирди.

1935-чи илдә Руфулла Ахундовун тәшәббүсү илз киши чиди иш башлады. Булардан бири кәнчи торчүмәйи-һазымын вә хәтирәләримин азымасы иди. һәмни хәтирәләри 1935-чи илдә йәмәб Әлиамалары арxivинә вердим. О заман Руфулла Ахундовун тапшырыгы илз мәдәһийәт хадимләримизә адырдылмыш беле хәтирәләр инди хаггымызын ахын тарихини өбрәнмәк үчүн гиймәтли мөһбәләрдәндир.

Низамини «Искәндәрнамә»синдән «Шәраһнамә» һиссәсини торчүмәсини дә мәнә о тапшырымшды. Даһн шәһәрнә 800 иллик юбилейинә һазырлыг кәтдәйи күнләрдә Руфулланын мәнәмәк көрүшмәк истадийини билдим. Дөрһал аныма кәтдим. О, Низамини «Искәндәрнамә»сини масә үзәриндә ачыб мәнн кәләйлирди. Садалик инсанын бәзйидир, әбирләр. Руфулла да беле сәдә, хүсусә өзүндән яшлы адамлара гаршы чох һәләкәтлә янашан бир адам иди. Мән гапыдән киринчә дөрһал аяга галды, гапыя гәдәр гаршыма кәлиб көрүшдү, өзү ступ кәтүрдү өз анында мади отурду. Әһвал тутдугдан сонра дөди:

— Шаһг муаллим, Низаминин «Искәндәрнамә»синин «Шәраһнамә» һиссәсини торчүмәсини сизә вәрмәк истайырам. Бу, Низаминиң өн гүвәтәли, мәнәчә дәрли, өзү дә марағли әсәрләриндәндир. Низамини өз Азәрбайчан хаггыла бағлаш чөһтәләр бурада даһа чөхдур.

Бу ишә мән бөйүк һөвжәлә кияришдим. Нәтичәдә даһн шаириниң юбилейинә мән дә али долу кәлим. Торчүмәк юбилей әрәфәсиндә чәлдән чыдым.

Руфулла Ахундов ишдән доймади, фәал, мөһкәм ирадәли бир шахс иди. Марксист классикләринин торчүмәсиндә, русча-азәрбайчанча дүгәтин һазырланмасында бөйүк тәһкиләтчылыг ишләри ашардым. Азәрбайчан хаггы оуну бу хидмәтләринә һәмишә минәтләр олмадыдыр. Бу хүсусәйиләтләри она, халг арсына, хүсусән инжылар ичәрисиндә сәнәкә бир мөһәббәт гәзәндиримшды. һамы ону кәлә бир алим, мөһкәм, садаләтли коммунист, хейрихәл вәтәндәш, төвәзкәр инсан киши севдирди.

1937-чи илдә севимли тәләбимин алрылыгына үрәкдән һейфиһәләндимсә, анчаг мән оуну сәдәгәтинә, мәсләкәнә, вәдиһанәна бәләз иди. Мән әһин иди ки, хаггымыз кәч-тәз бу һамуслу олгуна өз гиймәтини вәрәчәздир.

Партыямыз вә һөкүмәтәмизни бөйүк гайгысы нәтичәдә Руфулла Ахундовун хидмәтләри һеч заман унуудылачадыр. Оуну һөрмәтли ады бизим вә кәләчәк нәслимин дилиндә һәр заман әзбәр олачадыр. һәһтиһини өз хаггына һоср әдди, сәдәгәтини оуну сәдәһәтидә керән вәтөнпәрвәрләр елмәдир!

Хүсусән бир дөфә баш верән һадисә ону көзүмүздә чох бөйүтдү, бу истаддәлы шакирдин дахилини, мәнәви аәминни һамы үчүн айдылашдырды.

Руфулла мадди чәтинликлә охунан шакирдләрән иди. Чох пис кейлинирди.

Бир дөфә, дөрдүнчү синифдә дөрсө дөдүйим заман аталар шурасынын сәдри Мустафа һачмев ичәә кәстәйиб ичәри кирди. Оуну нә мөгсәдлә илзийини билдирдим. Бир нәчә күн әввәл йохсул төләбәләрин хейринә верилмиш мүсаиранин шуларыны беләрәк касыб шакирдләрә мүхтәлиф кейим шейләри алмаг азымы иди. Мустафа һачмев дөди:

— Муаллим, әһтиячы олан төләбәләриниз кәстәрин, онцара палтар, зягтабы алмаг истайырик.

Мән чох дә фикирләшмәдән биринчи оларар Руфулланы кәстәрдим. Мәнним бу тәклифимдән наразы галмыш Руфулла аяга галды:

— Мәнним һеч нәйә әһтиячым йохдур,